

“HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYAT: NAZARIY-ILMIY TAHLIL”

*Ilmiy rahbar: Dilshod Yuldashevich Sattorov
Bojxona instituti “Umum-huquqiy fanlar kafedrası”
o’qituvchisi, dotsent*

Uzaqbergenov Azizbek Sharapatdin o’gli
Bojxona instituti, 1-kurs kursanti

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 10.01.2026

Revised: 11.01.2026

Accepted: 12.01.2026

KALIT SO’ZLAR:

*huquqiy ong,
huquqiy madaniyat,
huquq, huquqiy tarbiya,
huquqiy tizim.*

Mazkur maqolada huquqiy ong va huquqiy madaniyat tushunchalarining mazmun-mohiyati, ularning o’zaro bog’liqligi hamda jamiyat taraqqiyotidagi o’rni tahlil qilinadi. Huquqiy ong shaxs va jamiyatning huquqqa munosabati sifatida, huquqiy madaniyat esa ushbu munosabatlarning amaliy ifodasi sifatida talqin etiladi. Shuningdek, huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirishning asosiy yo’nalishlari ochib beriladi.

Kirish

Bugungi kunda huquqiy demokratik davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etish jarayonida huquqiy ong va huquqiy madaniyat masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Jamiyat a’zolarining huquqqa bo’lgan munosabati, qonunlarni bilishi va ularga amal qilishi davlat barqarorligi va ijtimoiy adolatning muhim sharti hisoblanadi. Shu bois huquqiy ong va huquqiy madaniyatni ilmiy jihatdan o’rganish dolzarb vazifalardan biridir.

Asosiy qism

Huquqiy ong — bu shaxs va jamiyatning huquq, qonunlar hamda huquqiy munosabatlarga bo’lgan bilimlari, qarashlari va ichki munosabatlari majmuasidir. U insonning qonunlarni qanday tushunishi, ularga qanday baho berishi va amaliy faoliyatida qanday amal qilishini belgilaydi. Huquqiy ong jamiyatdagi huquqiy hayotning muhim tarkibiy qismi bo’lib, huquqiy tartib va qonun ustuvorligini ta’minlashda katta ahamiyatga ega.[1]

Huquqiy ong insonning huquqiy bilimlari, huquqqa nisbatan munosabati va huquqiy his-tuyg’ularidan shakllanadi. Qonunlarni bilish huquqiy ongning asosi bo’lsa, ularga hurmat bilan qarash va adolatni qadrlash uning muhim belgilaridan biridir. Huquqiy ong nafaqat bilim, balki mas’uliyat, qonuniylik va ijtimoiy adolatga bo’lgan ishonchni ham o’z ichiga oladi.

Huquqiy ong turli darajada namoyon bo'ladi. Ayrim hollarda u kundalik hayot tajribasiga asoslangan oddiy huquqiy ong sifatida ko'rinadi, boshqa hollarda esa ilmiy va kasbiy huquqiy ong shaklida rivojlanadi. Huquqshunoslar, sudyalalar va huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarida huquqiy ongning yuqori darajada bo'lishi qonunlarning to'g'ri va adolatli qo'llanishini ta'minlaydi.

Jamiyatda huquqiy ongning yuksak darajada bo'lishi huquqbuzarliklarning kamayishiga, fuqarolarning o'z huquq va majburiyatlarini anglab yetishiga xizmat qiladi. Shu sababli huquqiy ongni shakllantirish huquqiy ta'lim, huquqiy targ'ibot va yoshlarni qonunlarga hurmat ruhida tarbiyalash orqali amalga oshiriladi. Yuksak huquqiy ong demokratik va huquqiy davlat qurishning muhim sharti hisoblanadi.

Huquqiy madaniyat — bu jamiyatda huquqning tutgan o'rni, fuqarolarning huquqiy bilim darajasi, qonunlarga bo'lgan hurmati hamda huquqiy xulq-atvorining umumiy holatini ifodalovchi ijtimoiy hodisadir. U jamiyatning huquqiy rivojlanganlik darajasini ko'rsatadi va huquqiy davlat barpo etishda muhim omil hisoblanadi. Huquqiy madaniyat shaxsning huquq va majburiyatlarini bilishi, qonunlarga ongli ravishda amal qilishi hamda huquqbuzarliklarga murosasiz munosabatda bo'lishi orqali namoyon bo'ladi.[2]

Huquqiy madaniyat huquqiy ong bilan uzviy bog'liq bo'lib, huquqiy ong uning ichki asosini tashkil etadi. Agar shaxsda huquqiy ong yetarli darajada shakllanmagan bo'lsa, huquqiy madaniyat ham past bo'ladi. Huquqiy madaniyat nafaqat bilimlar majmui, balki huquqiy faoliyat, qonuniy xulq-atvor va huquqni amalda qo'llash madaniyatini ham o'z ichiga oladi. Shu jihatdan u huquqiy normalarning hayotda real ishlashini ta'minlaydi.[3]

Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish huquqiy ta'lim va tarbiya, aholining huquqiy savodxonligini oshirish, qonun ustuvorligini ta'minlash orqali amalga oshiriladi. Davlat organlari va mansabdor shaxslarning qonunlarga qat'iy amal qilishi ham huquqiy madaniyat shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Yuksak huquqiy madaniyat fuqarolarning huquqlarini himoya qilish, ijtimoiy adolatni qaror toptirish va barqaror jamiyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Huquqiy madaniyatning asosiy elementlari quyidagilardan iborat:

- huquqiy bilimlar;
- huquqiy ong;
- qonuniy xulq-atvor;
- huquqiy faoliyat.

Huquqiy ong va huquqiy madaniyat o'zaro uzviy bog'liq tushunchalardir. Huquqiy ong huquqiy madaniyatning ichki asosi bo'lsa, huquqiy madaniyat huquqiy ongning tashqi, amaliy ifodasidir. Huquqiy ong yetarli darajada shakllanmagan jamiyatda huquqiy madaniyat ham past bo'ladi.[4]

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, huquqiy ong va huquqiy madaniyat jamiyatning huquqiy rivojlanish darajasini belgilovchi eng muhim ijtimoiy omillardan biridir. Jamiyatda qonunlarning amalda ishlashi, huquqiy tartib-intizomning mustahkamligi va adolat tamoyillarining qaror topishi bevosita fuqarolarning huquqiy ong va huquqiy madaniyati darajasiga bog'liqdir. Huquqiy ong shaxsning huquq va majburiyatlarini anglashini ta'minlasa, huquqiy madaniyat ushbu anglashning kundalik hayotdagi amaliy ifodasini namoyon etadi.

Huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish va rivojlantirish, avvalo, tizimli huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya orqali amalga oshiriladi. Ta'lim muassasalarida huquqiy bilimlarni puxta o'rgatish, ommaviy axborot vositalari orqali huquqiy targ'ibotni kuchaytirish, shuningdek, davlat organlari va mansabdor shaxslarning qonunlarga qat'iy rioya qilishi jamiyatda huquqqa nisbatan hurmat va ishonchni mustahkamlaydi. Qonun ustuvorligining real ta'minlanishi esa huquqiy ong va huquqiy madaniyatning yuksalishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Shu bois har bir fuqaroning huquqiy ong va huquqiy madaniyatini yuksaltirish nafaqat shaxsiy mas'uliyat, balki umumjamiyat miqyosidagi muhim vazifa hisoblanadi. Huquqiy ong va huquqiy madaniyati yuksak bo'lgan jamiyatda huquqbuzarliklar kamayadi, fuqarolarning huquq va erkinliklari ishonchli himoya qilinadi hamda demokratik, huquqiy davlat barpo etish uchun mustahkam poydevor yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Islomov Z.M. Davlat va huquq nazariyasi. – Toshkent: Adolat, 2019.
2. Saidov A.X. Huquqiy madaniyat va huquqiy ong. – Toshkent, 2020.
3. Karimov I.A. Yuksak huquqiy madaniyat – demokratik jamiyat asosi. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
4. Хропанюк В.Н. Теория государства и права. – Москва: Норма, 2017.